Finansutskottets betänkande
1983/84: 34

om ändringar i myntserien, m. m. (prop. 1983/84: 130)

I detta betänkande behandlar utskottet

proposition 1983/84: 130 om ändringar i myntserien, m. m. samt

de med anledning av propositionen väckta motionerna
1983/84: 2706 av Margit Gennser (m) och
1983/84: 2707 av Kenth Skårvik (fp) och Kjell Johansson (fp).

Propositionen

I proposition 130 har regeringen (finansdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt – föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagt förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt,
2. lag om ändring i lagen (1970: 1029) om avrundning av vissa öresbelopp.

Lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1970:1028) om rikets mynt

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1970:1028) om rikets mynt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Mynt skall finnas i följande namnvärden, nämligen fem kronor, en krona, femtio öre, *tjugofem öre*, tio öre *och fem öre*. Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra namnvärden finnas.	Mynt skall finnas i följande namnvärden, nämligen fem kronor, en krona, femtio öre *och* tio öre. Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra namnvärden finnas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.
2. Femöresmynt och tjugofemöresmynt upphör att vara lagligt betalningsmedel vid utgången av juni 1985.

[1] Senaste lydelse 1975:170.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:1029) om avrundning av vissa öresbelopp

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1970:1029) om avrundning av vissa öresbelopp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Ingår i belopp som skall betalas öretal, som ej är delbart med *fem*, skall detta avrundas till tal delbart med *fem*. Därvid skall slutsiffran ett, två, *sex* eller *sju* avrundas nedåt och *tre*, *fyra*, åtta eller nio uppåt.	Ingår i belopp som skall betalas öretal, som ej är delbart med *tio*, skall detta avrundas till tal delbart med *tio*. Därvid skall slutsiffran ett, två, *tre* eller *fyra* avrundas nedåt och *fem*, *sex*, *sju*, åtta eller nio uppåt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Avveckling av fem- och tjugofemöresmynten m. m. Myntverket pekar i en skrivelse till regeringen den 29 april 1983 på att konsumentprisindex i dag är ca 2,7 gånger högre än 1972 och menar att detta förhållande motiverar en ny översyn av myntsystemet. Föredraganden delar myntverkets uppfattning om att det är motiverat att göra en förnyad översyn av myntserien. I bl. a. detta syfte har regeringen uppdragit åt myntverket att utarbeta ett förslag till tiokronorsmynt. Föredraganden avser därför att återkomma i denna fråga, när myntverket fullgjort sin uppgift härvidlag.

När det gäller femöresmyntet talar såväl de höga framställningskostnaderna som myntets metallvärde, som i dag visserligen är något lägre än vid tidpunkten för myntverkets skrivelse, för att myntet nu slopas i myntserien. Enligt föredraganden kräver prissättningsfrågor eller andra omständigheter knappast att myntet behålls. Övervägande skäl talar tvärtom för att femöresmyntet slopas. Även tjugofemöresmyntet bör då utgå ur myntserien, eftersom det vid en avrundning till jämnt tiotal öre skulle få en mycket begränsad användning som betalningsmedel.

Ett flertal remissinstanser har beträffande *tidpunkten för myntens avveckling* som lagligt betalningsmedel framhållit att det är nödvändigt att allmänheten och handeln får tid att förbereda sig för myntreformen. Av hänsyn främst till automathandelns behov är det nödvändigt med en viss övergångstid från det lagen ändras och till dess mynten upphör att vara lagligt betalningsmedel. I propositionen förordas att denna tid bestäms till ett halvår och att lagen får träda i kraft den 1 januari 1985. Statens pris- och kartellnämnd bör få i uppdrag att vidta de informationsåtgärder som behövs.

Ändringarna i myntlagen bör således träda i kraft den 1 januari 1985 och mynten upphöra att vara lagligt betalningsmedel den 1 juli 1985. Prägling och utväxling av mynten får i mån av behov fortsätta under övergångstiden. Riksbanken och myntverket bör även efter den 1 juli 1985 vara oförhindrade att växla in fem- och tjugofemöresmynt efter namnvärdet.

Någon *ersättning* av kostnader för erforderliga ombyggnader bör inte utgå till företagen inom automathandeln.

Enligt myntverkets förslag skall siffran fem vid udda tiotal ören *avrundas* uppåt och vid jämna nedåt.

De remissinstanser som har yttrat sig över förslaget är i allmänhet negativa till en sådan utformning av avrundningsregeln. I propositionen föreslås att avrundning sker vid siffrorna ett till och med fyra nedåt och vid siffrorna fem till och med nio uppåt.

Ändringen i lagen om avrundning av vissa öresbelopp bör träda i kraft i samband med att fem- och tjugofemöresmynten upphör att vara lagligt betalningsmedel, dvs. den 1 juli 1985.

Motionerna

I *motion 2706* av Margit Gennser (m) hemställs att riksdagen måtte besluta att 5-öresmyntet och 25-öresmyntet upphör att vara lagligt betalningsmedel vid utgången av juni 1986.

I motion 2706 framhålls att de nu föreslagna förändringarna i myntserien i många fall får betydande konsekvenser för handeln och då också för konsumenterna. Automathandeln, vars maskinpark inte kan ställas om utan betydande kostnader och tidsutdräkt, drabbas hårt av den föreslagna förändringen. Inte minst kommer 25-öresmyntets avskaffande att skapa betydande svårigheter, bl. a. därför att 10-öresmyntet är tekniskt olämpligt som automatmynt. Borttagandet av 25-öresmyntet kommer dessutom att leda till icke oväsentliga fördyringar av automatsortimentet.

Motionären understryker att om lagen om ändring i lagen om rikets mynt träder i kraft redan den 1 januari 1985 med ett halvårs övergångstid kommer kostnaderna för omställningen av produktionsapparaten inom automathandeln att onödigt fördyras. Till detta kommer att många företag, särskilt de mindre, inte ekonomiskt klarar en omläggning som drabbar högst två räkenskapsår. De extraordinära avskrivningar och kostnader som det kan bli fråga om skulle utsätta företagens soliditet och inte minst deras aktierättsliga soliditet för allt för stora påfrestningar.

I *motion 2707* av Kenth Skårvik (fp) och Kjell Johansson (fp) hemställs

1. att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt i vad gäller tjugofemöringen,

2. att riksdagen, om yrkande 1 ej skulle vinna bifall, beslutar om ändrad ikraftträdandetidpunkt till utgången av juni månad 1986.

Även i motion 2707 fästs uppmärksamheten på de problem som automathandeln drabbas av om tjugofemöringen avskaffas. Motionärerna hävdar att många sakskäl talar för att behålla tjugofemöringen. Om riksdagen ändå skulle besluta avskaffa detta mynt bör övergångstiden göras tillräckligt lång för att information skall kunna anammas av allmänheten och för att automathandeln skall hinna anpassa sig.

Utskottet

Konsumentprisindex är i dag ca 3 gånger högre än i början av 1970-talet. Utskottet delar föredragandens uppfattning att detta motiverar en översyn av myntserien. Enligt myntverket skulle en myntserie i framtiden kunna bestå av valörerna 10 öre, 50 öre, 1 krona, 5 kronor och 10 kronor, åtföljda av sedelserien 50 kronor, 100 kronor, 500 kronor etc. Enligt utskottets mening skulle detta bli en konsekvent uppbyggd valörserie och bör därför övervägas. Myntverket har av regeringen fått i uppdrag att utarbeta ett förslag till tiokronorsmynt som underlag för en bedömning av om ett sådant bör införas.

Eftersom femöresmyntet inte längre kan sägas fylla en väsentlig funktion i betalningsväsendet bör myntet enligt utskottet avskaffas. På grund av den därav nödvändiga ändringen av avrundningsregeln följer att även tjugofemöresmyntet bör utgå ur myntserien. Utskottet delar den uppfattning som framförs av myntverket att indragningen av dessa mynt inte erfordrar någon särskild utredning, eftersom indragningen av ett- och tvåöresmynten år 1972 förlöpte utan några som helst komplikationer. Utskottet delar också föredragandens uppfattning om regler för avrundning av öresbelopp. Utskottet biträder således propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt och lag om ändring i lagen (1970: 1029) om avrundning av vissa öresbelopp.

I propositionen föreslås att ändringarna i myntlagen skall träda i kraft den 1 januari 1985 och att myntet upphör att vara lagligt betalningsmedel den 1 juli 1985.

Yrkande 1 i *motion 2707* innebär att tjugofemöringen bibehålles medan däremot femöringen avskaffas. Enligt utskottets mening fordrar en konsekvent avrundning vid betalning till hela tiotal ören att vid indragning av femöringen måste även tjugofemöringen utgå ur myntserien. Utskottet avstyrker därför motion 2707 yrkande 1.

Yrkandet i *motion 2706* och andrahandsyrkandet i *motion 2707* innebär att tidpunkten vid vilken fem- och tjugofemöresmynten upphör att vara lagligt betalningsmedel förskjuts med ett år. Denna förskjutning innebär i jämförelse med propositionens förslag en kostnadsökning för myntverket

på ca 6 milj. kr. Denna kostnadsökning kan inte utskottet acceptera och avstyrker därför motionerna 2706 och 2707 yrkande 2. Det kan tilläggas att den tid som automathandeln har till sitt förfogande för att lösa sina omställningsproblem bör, enligt utskottets mening, räknas från tidpunkten då beslut fattas i riksdagen att ändra myntserien till den tidpunkt då fem- och tjugofemöresmynten upphör att vara lagligt betalningsmedel. Propositionens förslag innebär att denna omställningstid kommer att uppgå till drygt ett år eller ca 14 månader.

Vad gäller ersättningsfrågan delar utskottet föredragandens uppfattning att någon ersättning för ombyggnad av automater inte bör utgå.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med avslag på motionerna 1983/84: 2706 och 1983/84: 2707 antar i proposition 1983/84: 130 framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt,
2. lag om ändring i lagen (1970: 1029) om avrundning av vissa öresbelopp.

Stockholm den 10 april 1984

På finansutskottets vägnar

ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Paul Jansson (s), Lennart Blom (m), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Margit Gennser (m), Britta Hammarbacken (c), Maj-Lis Landberg (s), Anders Andersson (m), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) och Kenth Skårvik (fp).

Reservation

Lennart Blom (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m), Margit Gennser (m), Britta Hammarbacken (c), Anders Andersson (m) och Kenth Skårvik (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Yrkandet i" och på s. 5 slutar med "14 månader" bort ha följande lydelse:

Den korta omställningstiden för automatföretagen som blir följden, om förslagen i propositionen genomförs, kommer att skapa stora problem för många företag och då särskilt de mindre inom denna bransch.

I samband med indragningen av ett- och tvåöresmynten år 1972 uppgick övergångstiden räknat från beslutet i riksdagen till att mynten upphörde att

vara lagligt betalningsmedel till drygt ett och halvt år. I enlighet med föreliggande propositionsförslag uppgår denna omställningstid till knappt 14 månader. Eftersom automathandelns omställningsproblem bör vara större vid avskaffandet av fem- och tjugofemöresmynten än vid indragningen av ett- och tvåöresmynten, finner utskottet det rimligt att fem- och tjugofemöresmynten upphör att vara lagligt betalningsmedel den 30 juni 1986, dvs. ett år senare än vad som föreslås i propositionen. Kostnaderna för förlängd övergångstid anser utskottet vara försumbara. Utskottet yrkar således bifall till motion 2606 och motion 2707 yrkande 2.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84: 2706 och 1983/84: 2707 yrkande 2 samt med avslag på motion 1983/84: 2707 yrkande 1 antar i proposition 1983/84: 130 framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt med den ändringen av övergångsbestämmelserna att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 januari 1986 och att femöresmynt och tjugofemöresmynt upphör att vara lagligt betalningsmedel vid utgången av juni 1986,
2. lag om ändring i lagen (1970: 1029) om avrundning av vissa öresbelopp med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1986.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1984